

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวิรุฬห์ แสงเทียน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๙

เรื่องพิจารณาที่ ๒๑/๒๕๖๘

วันที่ ๒๑ เดือน มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๙

ระหว่าง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ควอลิตี้เฮาส์ จำกัด (มหาชน)) ในคดีแพ่ง หมายเลขดำที่ ผบ ๑๕๖ - ๒๘๐/๒๕๖๒ คดีหมายเลขแดงที่ ผบ ๘๒๒ - ๙๔๖/๒๕๖๒ ของศาลแพ่ง กรุงเทพใต้ แล้วเห็นว่าจำเลยไม่ได้แสดงเหตุผลประกอบคำโต้แย้งว่าบทบัญญัติพระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคสอง และ มาตรา ๓๗ วรรคสองถึงวรรคเจ็ด อย่างไร กรณีไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับพิจารณาคำโต้แย้งของจำเลยเฉพาะที่ขอให้วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาคำโต้แย้งของจำเลยในส่วนที่ ศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาวินิจฉัย ความเห็นและข้อมูลของหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง และ เอกสารประกอบแล้วเห็นว่า คดีเป็นปัญหาข้อกฎหมายและมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงยุติการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณา คดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่ บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวน

ค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖
วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๓๗ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓
สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผล
เป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่
รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิ
หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้
รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติ
ว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”
และวรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่อง
ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล
ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง
อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้” และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง
บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก”

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๒
วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคในศาลชั้นต้น ส่วนที่ ๓ คำพิพากษาและคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี โดยมาตรา ๔๒
วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบ
ผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง
ไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะ
ผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดใช้
ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจาก
จำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น
ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ
การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิด
ความเสียหายด้วย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง
ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริง

ที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

เห็นว่า การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคที่มีการรับรองไว้มีมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง และมาตรา ๖๑ บัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่แท้จริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค อันแสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองและรับรองสิทธิของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่จะต้องอาศัยความไว้วางใจต่อผู้ประกอบการธุรกิจด้วยการพิจารณาถึงชื่อเสียง เครื่องหมายการค้า และการโฆษณา เป็นต้น ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเหตุผลในการประกาศใช้เนื่องจากในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบการ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาอันยาวนานและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรมอันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น ส่วนหลักการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการลงโทษทางแพ่งแก่ผู้มีพฤติกรรมร้ายแรงเกินปกติธรรมดาและมีลักษณะอันน่าตำหนิไม่ว่าจะกระทำไปโดยจงใจ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือพฤติการณ์ของผู้กระทำเป็นเครื่องชี้วัดว่า การกระทำที่ก่อขึ้นนั้นเป็นความผิดโดยมิได้เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง โดยกำหนดให้ผู้กระทำต้องจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริง เพื่อให้ผู้กระทำนั้นเข็ดหลาบ บ่อนปรามมิให้มีการกระทำดังกล่าวอีกในอนาคต ทั้งจากผู้กระทำเดิมและมีให้ผู้กระทำรายอื่นยึดถือเป็นเยี่ยงอย่าง การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเป็นข้อยกเว้นของการกำหนด

ค่าเสียหายตามความเสียหายที่แท้จริงหรือค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับซึ่งเป็นหลักการกำหนดค่าเสียหายโดยทั่วไปในทางแพ่ง เพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมให้มากที่สุด เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าจ้างแรงงาน มูลค่าของทรัพย์สินที่ถูกทำลาย ในระบบกฎหมายไทยวางหลักการเรื่องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไว้เฉพาะในกฎหมายหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๓ (๓) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖ วรรคสอง พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๑ (๒) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖๔ วรรคสอง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๑๔ และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๗๘ วรรคหนึ่ง สำหรับการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ เนื่องจากการดำเนินกิจการของผู้ประกอบธุรกิจไม่ว่าจะเป็นการผลิตและการขายสินค้าหรือการให้บริการย่อมมีผลต่อผู้บริโภคในวงกว้าง หากผู้ประกอบธุรกิจกระทำการอันมีลักษณะเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคย่อมส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคจำนวนมาก อาจนำไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม จึงจำเป็นต้องนำหลักการนี้มาใช้เพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อผู้บริโภคโดยรวม

เนื่องด้วยจำเลยในคดีของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ที่ส่งคำโต้แย้งเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ เป็นนิติบุคคลเอกชน จึงมีข้อพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่า สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๓ นอกจากจะให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลธรรมดาแล้วยังให้หมายรวมถึงสิทธิและเสรีภาพของนิติบุคคลเอกชนด้วยหรือไม่ เห็นว่า นอกจากรัฐธรรมนูญจะให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลธรรมดาแล้ว นิติบุคคลเอกชน เช่น บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลมหรือเท่าที่สิทธิและเสรีภาพนั้นจะมีแก่นิติบุคคลเอกชน เนื่องจากนิติบุคคลเอกชนเกิดขึ้นจากการรวมกันของบุคคลธรรมดาหลายคน การตรากฎหมายเข้าไปก้าวล่วงแดนสิทธิและเสรีภาพของนิติบุคคลเอกชนย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลธรรมดาที่รวมกันเป็นนิติบุคคลเอกชนนั้นด้วย เช่นนี้ นิติบุคคลเอกชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญย่อมสามารถยกบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

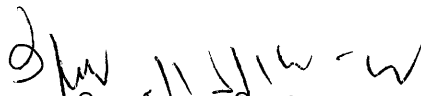
จะได้พิจารณาประเด็นวินิจฉัยซึ่งจำเลยโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง ในส่วนของการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษที่กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจต้องรับผิดชอบเกินกว่าค่าเสียหายที่แท้จริง ไม่เป็นไปตามหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้กลับคืนสู่ฐานะเดิม เป็นการลงโทษผู้ประกอบการธุรกิจซ้ำในความผิดเดียวกัน อันส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องรับโทษหนักขึ้น เปิดช่องให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายย้อนหลังในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก่อนกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ เป็นค่าเสียหายที่มีเจตนารมณ์ทางอาญาแฝงอยู่เช่นเดียวกับโทษทางอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้เช็ดหลาบ และเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ไม่เสมอภาคทางกฎหมายและเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยเหตุฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างบุคคลทั่วไปกับผู้ประกอบการธุรกิจ เพิ่มภาระและจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของผู้ประกอบการธุรกิจเกินสมควรแก่เหตุ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง นั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ตราขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียกร้องค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการธุรกิจ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น เพื่อรับผิดชอบต่อสังคมผู้บริโภคโดยรวมด้วยการตระหนักถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคนอกเหนือจากผลกำไรที่ตนจะได้รับ จำเป็นต้องกำหนดระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ และป้องปรามมิให้ผู้ประกอบการธุรกิจกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรม หรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๒ กำหนดให้การใช้สิทธิหรือการชำระหนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจต้องกระทำด้วยความสุจริตโดยคำนึงถึงมาตรฐานทางการค้าที่เหมาะสมภายใต้ระบบธุรกิจที่เป็นธรรม บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวสร้างหลักประกันการคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการกำหนดมาตรฐานของผู้ประกอบการธุรกิจทั้งการใช้สิทธิ หรือการชำระหนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความสุจริตและหลักความเป็นธรรม การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามมาตรา ๔๒ กำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีพฤติกรรมอันน่าตำหนิไม่ว่าจะกระทำด้วยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรม จงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค หรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ต้องจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดให้แก่ผู้บริโภค เป็นมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษทางแพ่งโดยการกำหนดค่าเสียหายเป็นตัวแทนให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องรับผิดชอบจากการฝ่าฝืนหลักความสุจริตและ

หลักความเป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ เพื่อป้องปรามการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวในอนาคต และไม่ให้การกระทำดังกล่าวเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้ประกอบธุรกิจรายอื่นให้กระทำการในลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษแก่ผู้ประกอบธุรกิจ แต่การใช้ดุลพินิจดังกล่าวของศาลต้องอยู่ภายใต้กรอบและขอบเขตที่กำหนดไว้เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ประกอบธุรกิจไม่ให้ถูกจำกัดเกินสมควรแก่เหตุ โดยศาลต้องพิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ ในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ได้แก่ การพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีให้ได้ว่าผู้ประกอบธุรกิจต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายที่แท้จริงให้แก่ผู้บริโภค และผู้ประกอบธุรกิจรายนั้นมีพฤติกรรมอันน่าตำหนิไม่ว่าจะเป็น การเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรม จงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค หรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบ ในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน นอกจากนี้ ศาลต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ในคดี เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบธุรกิจได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหาย และศาลต้องกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไม่เกินกรอบเพดานขั้นสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ ไม่เกินสองเท่าหรือไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดแล้วแต่กรณี เพื่อให้การใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษไม่จำกัดสิทธิของผู้ประกอบธุรกิจเกินกว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และสอดคล้องกับเหตุและผลของการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ รวมถึงดุลยภาพระหว่างผลกำไรที่ผู้ประกอบธุรกิจจะได้รับกับความเสียหายที่ผู้บริโภคต้องเผชิญ แม้บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร แต่เป็นการกำหนดค่าเสียหายในทางแพ่งมิได้เป็นค่าเสียหายที่มีเจตนารมณ์ทางอาญาแฝงอยู่เช่นเดียวกับโทษทางอาญา ทั้งหาได้ถือว่าศาลใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายย้อนหลังในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก่อนกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับตั้งที่จำเลยโต้แย้งไม่ ซึ่งแม้จะเป็นการจำกัดสิทธิในการประกอบธุรกิจและทรัพย์สินของผู้ประกอบธุรกิจอยู่บ้าง แต่เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคเพิ่มขึ้นจากค่าเสียหายที่แท้จริงกับประโยชน์สาธารณะอันเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้บริโภคในการตระหนักถึงสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ประกอบธุรกิจมากกว่าการยอมรับความเสียหายโดยไม่ได้รับการเยียวยารวมถึงเป็นการสร้างมาตรฐานของผู้ประกอบธุรกิจที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมในการผลิตสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพมากกว่าการคำนึงถึงผลกำไรที่ตนจะได้รับเท่านั้น ประโยชน์สาธารณะย่อมมีน้ำหนักมากกว่า อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับกับกรณีผู้ประกอบธุรกิจที่มีสาระสำคัญในเรื่องฐานะ

ทางเศรษฐกิจแตกต่างจากบุคคลทั่วไป รัฐอาจกำหนดมาตรการที่แตกต่างกันเพื่อความเป็นธรรมของสังคม ตามเหตุผลความจำเป็นแก่กรณีได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหาย เพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ และไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง เฉพาะในส่วนที่บัญญัติว่า “ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร” ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งและวรรคสาม และมาตรา ๓๗ วรรคหนึ่ง

(นายวิรุฬห์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ